

“ РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ”

(опубліковано: Матеріали Міжнародної науково-практичної *конференції* “Розвиток соціально-економічних відносин в умовах глобалізації та сталого економічного зростання”- Хмельницький, ХНУ та ІЕУ, 2008 – с.138-141)

Резюме. Стаття присвячена визначенню напрямків національної стратегії сталого розвитку, забезпеченню обрання інструментів досягнення мети, впливу процесів глобалізації на національне економічне середовище, встановленню основних чинників управлінської діяльності держави в площині створення ефективного власника.

Вступ. Принципи та концепція сталого розвитку були зафіксовані в документі «Порядок дня на XXI століття» в 1992 році в Ріо-де-Жанейро на Всесвітній Конференції ООН. “Концепція сталого розвитку економіки визнана світовою спільнотою народів домінуючою ідеологією розвитку людської цивілізації у XXI ст., стратегічним напрямом забезпечення матеріального, соціального і духовного прогресу суспільства.” Кодексом поведінки держав визначена необхідність розробки національної стратегії та сталого розвитку. Україна як, спочатку трансформаційна, а, згодом, ринкова держава взяла на себе обов'язок дотримуватись основних положень Кодексу, результуючий документ був підписаний І.Плющем. Звертає на себе увагу той факт, що Кодекс по своїй суті є розвитком “Декларации о прогрессе и социальном развитии”, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН в 1969 р. щодо завдань та відповідальності урядів. Кожному уряду належить першочергова роль та кінцева відповідальність у справі забезпечення соціального прогресу та добробуту його народу, планування засобів, шляхів розвитку, як частини всесвітніх планів розвитку[1]. Практично, це є не що інше як побудова соціальної держави, або як прийнято у економічній літературі: держави добробуту.

Постановка проблеми. Центральну ідею стабільного або стійкого розвитку сформулював економіст, політик та віце-президент США А.Гор. В його транскрипції стабільний, стійкий розвиток можливий за умови дотримання наступних складових:

- розвиток генерує наступний розвиток ;
- результати економічного росту розподіляються в суспільстві справедливо;
- навколишнє середовище відтворюється більше ніж використовується;
- можливості людей зростають, а не скорочуються.

Це обумовило появу додаткових показників виміру стабільного розвитку: соціальна ціна реформ; питання бідності, пов'язані з реформуванням; національні та регіональні аспекти реформ; визначення та контроль індексу людського потенціалу (ІЛП). Доречі, до початку реформ за ІЛП Росія займала 34 місце у світі, Україна – 45, в 2000 році – Росія – 71, а Україна – 91 місце. Профіцит бюджету України станом на 1990 рік складав 1,665 млрд.руб або 2,775 млрд. долл США, у порівнянні із станом на 2008 рік – дефіцит національного бюджету складає за прогнозом Мінекономіки та Уряду – близько 3 млрд. долл.США.

Пошуками оптимальних напрямків розвитку національних економік займаються Центр ООН щодо проблем соціального та гуманітарного розвитку в Женеві, Університет у Токіо, Азіатський інститут ООН у Бангкоку, Інститут нового міжнародного порядку у Мадрасі, Латиноамериканський інститут транснаціональних досліджень у Мехіко, Міжнародний фонд по вивченню альтернатив у Женеві та ін.

Майже всі вони доходять до висновку щодо закінчення етапу екстенсивного нарощування економічної та технологічної сили, основою яких стали спочатку періоди географічного та неокolonіального захоплення, політичних та регіональних союзів, в основі яких знаходились процеси ресурсного залучення та використання. На зміну їм прийшли інструменти на базі використання фінансово-економічних моделей, створення та закріплення технологічних та культурних переваг із метою забезпечення та збереження життєдіяльності суспільства.

Трансформаційні процеси в економіках, державному управлінні, засобах забезпечення досягнення обраної мети, впливовість господарчих інструментів та дієвість механізмів визначається характером зовнішнього впливу та станом всесвітнього економічного простору, який визначається узагальненим поняттям – глобалізація. Головними її чинниками є глобалізація фінансового ринку, що виникла як розвиток експорту капіталу з часів індустріального капіталізму; та торгівельна глобалізація, яка на відміну від періоду географічної колонізації у сучасних умовах мала вторинний характер. Активними носіями обох процесів були і є транснаціональні корпорації.

Сучасний період загальносвітового розвитку характеризується переходом постіндустріальної стадії у період швидкісної глобалізації. Однією із характерних ознак притаманних означеному періоду є зниження ваги та впливовості національних державних інститутів та самої держави на економічні процеси як усередині так і зовні суверенного простору. Уже на ранніх стадіях розвитку глобалізації: 25 років тому, - держави вступали в багатосторонні домовленості, які суттєво обмежували можливості впливу національних

інститутів управління на власні економіки. Кеніші Омає [2] в роботі “Кінець національної держави” визначає 4і – чотири групи факторів впливу, серед яких:

- інвестиції, характер яких приймає риси транс національності та використовуючи принцип транскордонності, переходять із секторів дії національної держави до сфери впливу транснаціональних корпорацій;
- індустрія – на перший план висуваються потреби технологічного, а не національного характеру, що виокремлює інтереси транснаціональних корпорацій в області створення економічно обумовлених потоків ресурсного обміну в рамках доцільності їх, власного технологічного потоку і без урахування соціальних чинників та огляду на національні стратегії, пріоритети та програми;
- інформаційні технології, які створюють можливості присутності в секторах економіки без набуття статусу резидента, що негативним чином впливає на національний бюджетоутворюючий простір;
- індивідуалізація споживання в комплексі з підтримкою іміджевості сторонньої культурної традиції створює іноді неподолані конкурентні переваги глобального порядку.

За думкою К.Охмає посередницька функція держави, притаманна вищій стадії індустріального етапу розвитку, з нарощуванням глобалізаційних тенденцій у світі набуває географічно обумовленого вигляду, а в структурі держави виникають і починають своє незалежне існування регіони-держави. Яскравим прикладом можуть бути регіон Кансай, Сіліконова Долина (США), Каталонія, Каліфорнія, Токіо, острови Індонезії, Сінгапур, північну Італію та ін. Поряд із цим відбувається векторно протилежний за якістю процес – створення наддержавних інститутів та угруповань, які не тільки перебирають на себе окремі функції держави, а і частково підпорядковують її. Прикладом наддержавних утворень слугуватимуть РТО (регіональні торгівельні об'єднання), доречи США представлені більш ніж в 30 таких об'єднаннях; політичні та військові союзи; держави-корпорації, що створили замкнену мережу, що включає не тільки логістично-збутові осередки, а і винесені центри створення прибутку. Це майже всі концерни та корпорації із складу тих, що котируються на Лондонській біржі й показники яких мають вирішальний вплив на формування світових цін на період виробництва.

В якості підтвердження часто використовується приклад поведінки держав членів СОР на переговорах у Давосі [3]. Кожна із представлених держав відстоює майже тільки один продукт та право отримання максимально можливих квот на його продаж. Проте, основною пересторогою повної трансформації держави як суверенного суб'єкту міжнародних відносин у державу-корпорацію залишається можливість держави набути членства у

декількох міждержавних об'єднаннях, тоді як для корпорації такої можливості нема. До того ж держава єдина, залишається активним дієвим суб'єктом міжнародного права.

Обрання концепції розвитку в значній мірі залежить від політичної волі та притаманної системи державного управління. Серед основних концепцій розвитку вирізняються:

- ліберально-демократична, зорієнтована на нейтралізацію впливу держави та нівелювання її регуляторних функцій;
- західноєвропейська, в основі якої лежить пріоритет національного виробництва й вивозу товарів замість вивозу капіталу;
- азійська, яка зберігає управлінську та регуляторну функцію держави в економіці в комплексі із збереженням національних інтересів над міжнародними.

Сьогодні Японія – це країна-корпорація, де малі та середні підприємства, підпорядковані державі та великому бізнесу, який отримав визначення “кейрецу”.

Аналіз міжнародного досвіду дозволяє виокремити два основних підходи до нетериторіального розширення присутності держави або її дієвих елементів у конструкціях суверенного національного простору інших світових суб'єктів – це американський та європейський. Європейська модель ґрунтується на використанні державних субсидій та сприянні вирощуванню інноваційних структур при умові: створення нових робочих місць у межах держави або збереженні національного резидента в якості бюджетоформуючої одиниці. Американський підхід полягає в тому, що основна увага концентрується в напрямку включення регуляторів попиту за рахунок створення спеціальних умов щодо порядку та ефективності інвестування.

За визначенням зарубіжних дослідників та експертів у жодній, навіть найбільш розвиненій країні світу, не досягнутий 100% рівень реалізації Принципів корпоративного управління ОЕСР 1999 р. (із поправками 2003 року), ЄС (створення групи експертів щодо реформування законодавства о компаніях, 2001 р.), зустрічей Великої вісімки [4].

Період підтримки конкурентоспроможності національних корпорацій в боротьбі за здобуття належної частки світового ринку, посилення глобалістичного вектору впливу та характер економічних взаємовідносин та необхідність збереження соціальної стабільності потребує, і це визнано всіма провідними експертами у світі корпоративного управління, активізації поведінки держави. Сподівання на самоорганізацію корпоративного простору вимагають досить тривалого еволюційного шляху, який мало може бути використаний у ситуації пришвидшення економічних процесів.

Україна ще не визначилась з метою діяльності державних інституцій і ця прогалина не дозволяє додати системності та визначеності діяльності її інституцій. Формально,

підписані міжнародні угоди потребують створення стабільного суспільства розвитку. Проте засоби досягнення цієї мети все ще перебувають у дискусійній площині.

Управлінська діяльність держави в основному зосереджена в площині пошуку нових об'єктів для продажу майна. Але зацікавленість у потенційних покупців викликають підприємства з високим ринковим потенціалом. Так на протязі 2007 року були отримані заявки та проведений попередній моніторинг 5 підприємств, 4 із яких належать до хімгрупи (завод “Палада”, Херсон; Черкаський завод хімреактивів; ДП “Кремнійполімер”; ДП “Хімпром”, Первомайськ;), до інших 16 підприємств, заявлених до продажу зацікавленості не, виявлено [5].

Ситуація з роздержавленням стратегічно важливих підприємств непроста: із 265 на поточний час повністю приватизовані 184 об'єкти, 28 – запропоновані для продажу, причому більшість із них належать до гірничо-металургійного комплексу, хімічної та машинобудівної галузей.

Висновки. Політика держави відносно володіння майновими об'єктами часто змінювалась і, зрозуміло, що економічна частина процесу управління державними майновими правами потребує суттєвого коригування.

В цілому, спираючись на аналіз та характер поточних корпоративних процесів у національному економічному середовищі слід визначити, що сучасна модель корпоративного управління повинна мати наступні ключові моменти:

- багаторівневий, включаючи державну складову, інфосмент;
- впровадження на всіх рівнях управління Стандартів корпоративного управління на основі прийняття суспільством та господарчими суб'єктами Принципів корпоративного управління ОЕСР (1999).

Список літератури.

1.Білорус О. Імперативи стратегії розвитку України в умовах глобалізації // Економіка України. - 2004. - №11.- С 4-14.

2.Єрохін С.А.Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) / Монографія. - К.: Вид-во "Світ знань". -2006. - 526 с.

3.Геец В. Социогуманитарные составляющие перспектив перехода к социально-ориентированной экономике в Украине // Економіка України. - 2004.-№1.-С4-11.

4.T.Aghion p. Blahard O/ (2006) On privatization methods in eastern Europe and their implications // Economics of transition. - Vol.6-1. - P.87-99

5. Звіт Фонду держмайна за 2007 р. <http://www.spfu.gov.ua/ukr/>